

THUẬT TOÁN TRONG AN TOÀN THÔNG TIN

Information Security Algorithms

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 1

CHƯƠNG 02

MỘT SỐ THUẬT TOÁN VỀ SỐ NGUYÊN TỐ

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 2

Chương 2 – Mục tiêu

- ❖ Nắm được các kiến thức cơ bản về số nguyên tố, số giả nguyên tố
- ❖ Hiểu và lập trình được một số thuật toán:
 - Sàng nguyên tố
 - Phân tích một số nguyên thành thừa số nguyên tố
 - Kiểm tra một số có là nguyên tố không
 - Sinh số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 3

Bài 01 – Mục tiêu

- ❖ Nắm được khái niệm số nguyên tố
- ❖ Nắm được kiến thức cơ bản về sàng số nguyên tố Eratosthenes nguyên thủy và sàng phân đoạn
- ❖ Nắm được bài toán phân tích một số nguyên ra thừa số nguyên tố
- ❖ Hiểu và lập trình được hai thuật toán về sàng Eratosthenes và sàng phân đoạn
- ❖ Hiểu và lập trình được thuật toán phân tích một số ra thừa số nguyên tố Pollard's Rho

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 4

Bài 01 – Nội dung

- ❖ Kiến thức chung
- ❖ Sàng Eratosthenes nguyên thủy
- ❖ Sàng Eratosthenes phân đoạn
- ❖ Thuật toán Pollard's Rho

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 5

MỘT SỐ THUẬT TOÁN VỀ SỐ NGUYÊN TỐ

Sàng Eratosthenes

Phân tích ra thừa số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 6

Kiến thức chung

- ❖ Số nguyên tố:
 - Là số tự nhiên có đúng 2 ước số tự nhiên là 1 và chính nó
- ❖ Sàng Eratosthenes
 - Là một thuật toán cổ đại để tìm tất cả các số nguyên tố nhỏ hơn hoặc bằng một số nguyên cho trước

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

- ❖ Ý tưởng:
 - Bắt đầu với số nguyên tố đầu tiên là 2
 - Sinh tất cả các bội của số nguyên tố đã cho (nhỏ hơn số nguyên cho trước) với hiệu số cố định giữa các số bằng số nguyên tố đó
 - Đánh dấu tất cả các bội của mỗi số nguyên tố là hợp số
 - Các số còn lại đánh dấu là số nguyên tố

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

- ❖ Bài toán:
 - Tìm tất cả các số nguyên tố nhỏ hơn hoặc bằng số nguyên n cho trước

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

- ❖ Các bước thực hiện:
 - Bước 1: Liệt kê các số nguyên liên tiếp từ 2 tới n ($2, 3, 4, \dots, n$)
 - Bước 2: Khởi tạo $p = 2$
 - Bước 3: Liệt kê các bội số của p bằng cách đếm các số gia của p từ $2p, 3p, 4p, \dots$ tới n ; đánh dấu là hợp số

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

- ❖ Các bước thực hiện (..)
- Bước 4: Tìm số nhỏ nhất trong danh sách, lớn hơn p mà không bị đánh dấu
 - Nếu không có số nào thì dừng lại
 - Ngược lại, gán p bằng số vừa tìm được và lặp lại bước 3
- Bước 5: Kết thúc thuật toán, các số còn lại trong danh sách không bị đánh dấu là tất cả các số nguyên tố nhỏ hơn hoặc bằng n

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

- ❖ VD: Tìm các số nguyên tố ≤ 30

- Liệt kê các số nguyên từ 2 tới 30

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

- $p = 2$, loại bỏ các bội của 2

2 3 ~~4~~ 5 ~~6~~ 7 ~~8~~ 9 ~~10~~ 11 ~~12~~ 13 ~~14~~ 15 ~~16~~ 17 ~~18~~ 19 ~~20~~ 21 ~~22~~ 23 ~~24~~ 25 ~~26~~ 27 ~~28~~ 29 30

- $p = 3$, loại bỏ các bội của 3

2 3 ~~4~~ 5 ~~6~~ 7 ~~8~~ 9 ~~10~~ 11 ~~12~~ 13 ~~14~~ ~~15~~ ~~16~~ 17 ~~18~~ 19 ~~20~~ ~~21~~ ~~22~~ 23 ~~24~~ 25 ~~26~~ ~~27~~ ~~28~~ 29 30

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

❖ VD: Tìm các số nguyên tố ≤ 30 (..)

□ $p = 5$, loại bỏ các bội của 5

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

□ $p = 7$, loại bỏ các bội của 7, tuy nhiên các bội đó (14, 21, 28) đều đã bị loại

□

□ Tất cả các số còn lại đều là nguyên tố

2 3 5 7 11 13 17 19 23 29

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 13

Sàng Eratosthenes nguyên thủy

❖ Nhận xét:

□ Thuật toán duyệt toàn bộ mảng chứa chuỗi các số không lớn hơn n mà không hiển thị vị trí tham chiếu.

□ Yêu cầu bộ nhớ lớn

- Với n lớn, bộ nhớ có thể không đáp ứng đủ dãy số nguyên tố
- Với n vừa phải, việc sử dụng bộ nhớ cache của nó là không tối ưu

□ \Rightarrow Sàng phân đoạn ra đời

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 14

Sàng Eratosthenes phân đoạn

❖ Được biết đến từ những năm 1970

❖ Mỗi lần chỉ sàng các phần trong phạm vi

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 15

Sàng Eratosthenes phân đoạn

❖ Thuật toán:

□ Bước 1: Chia phạm vi từ 2 tới n thành các đoạn có kích cỡ Δ nào đó, với $\Delta \leq \sqrt{n}$

□ Bước 2: Sử dụng sàng Eratosthenes để tìm các số nguyên tố trong đoạn đầu tiên

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 16

Sàng Eratosthenes phân đoạn

❖ Thuật toán: (..)

□ Bước 3: Theo thứ tự tăng dần, với mỗi đoạn tiếp theo tìm các số nguyên tố như sau, trong đó m là giá trị lớn nhất của đoạn

- Bước 3.1: Thiết lập một mảng Boolean có kích thước là Δ

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 17

Sàng Eratosthenes phân đoạn

❖ Thuật toán: (..)

- Bước 3.2: Đánh dấu các vị trí trong mảng không là nguyên tố ứng với các bội của mỗi số nguyên tố $p \leq \sqrt{m}$ đã tìm được bằng cách tính bội nhỏ nhất của p trong khoảng $m - \Delta$ và m , và liệt kê các bội của nó theo các bước của p như bình thường. Các vị trí còn lại tương ứng với các số nguyên tố trong đoạn vì bình phương của một số nguyên tố trong đoạn không thuộc đoạn đó (với $k \geq 1$, ta có $(k\Delta + 1)^2 > (k + 1)\Delta$)

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 18

MỘT SỐ THUẬT TOÁN VỀ SỐ NGUYÊN TỐ

Sàng Eratosthenes

Phân tích ra thừa số nguyên tố

Kiến thức chung

❖ Bài toán

- Cho số nguyên dương n , hãy phân tích n ra thừa số nguyên tố, tức là $n = p_1^{e_1} \cdot p_2^{e_2} \dots p_k^{e_k}$, trong đó p_i là các số nguyên tố đôi một khác nhau và $e_i \geq 1$

Kiến thức chung

❖ Ví dụ: Cho $N = 408.508.091$, tìm số nguyên tố p, q :

$$p \times q = 408.508.091$$

- Với máy tính cầm tay \Rightarrow mất bao lâu để có được p, q ?
 - Kiểm tra mỗi số nguyên tố xem có là ước của N hay không? Ví dụ: 3, 5, ..., cho tới $p = 18.313$ (số nguyên tố thứ 2000) thì thấy 18.313 thực sự là thừa số của 408.508.091, như vậy dễ dàng xác định được số $q = 22.307$.
 - Một máy tính kiểm tra 4 số nguyên tố/1 phút \Rightarrow mất 500 phút \Leftrightarrow hơn 8 giờ để tìm ra p, q
- Nếu biết trước giá trị $p = 18.313$ và $q = 22.307 \Rightarrow$ mất chưa tới 10s để tính ra N

Kiến thức chung

❖ Lưu ý:

- Bài toán quyết định liệu một số nguyên là hợp số hay là nguyên tố nói chung dễ hơn nhiều so với bài toán phân tích ra thừa số
 - \Rightarrow Trước khi phân tích n ra thừa số, nên kiểm tra để đảm bảo n thực sự là hợp số

Kiến thức chung

❖ Định nghĩa 2.2.1: (Thừa số không tầm thường)

Phân tích ra thừa số không tầm thường của n là một dạng $n = a \cdot b$, trong đó $1 < a, b < n$. Khi đó a, b được gọi là các thừa số không tầm thường.

Kiến thức chung

❖ Nhận xét:

- Trong định nghĩa 2.2.1, a, b không nhất thiết phải là số nguyên tố
- Khi phân tích n ra thừa số nguyên tố, có thể thực hiện:
 - Bước 1: Sử dụng các thuật toán phân tích n thành thừa số
 - Bước 2: Kiểm tra tính nguyên tố của a và b
 - Bước 3: Nếu a hoặc b là hợp số thì tiếp tục áp dụng thuật toán phân tích ra thừa số.

Kiến thức chung

- ❖ **Định nghĩa 2.2.2:** Lũy thừa hoàn hảo
 - Số nguyên n được gọi là một lũy thừa hoàn hảo nếu $n = x^k$ với x, k là các số nguyên thỏa mãn $x \geq 2, k \geq 2$
- ❖ **Chú ý:** Kiểm tra lũy thừa hoàn hảo (perfect power)
 - Nếu $n \geq 2$ có thể kiểm tra xem liệu n có là một lũy thừa hoàn hảo không.
 - Bài toán phân tích n ra thừa số nguyên tố luôn giả thiết n không phải là một lũy thừa hoàn hảo, tức là có ít nhất 2 thừa số nguyên tố khác nhau

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 25

Kiến thức chung

- ❖ **Phép chia thử:**
 - Với n là hợp số, trước khi áp dụng các thuật toán phân tích n thành thừa số nguyên tố nên thực hiện phép chia thử n cho tất cả các số nguyên tố “nhỏ”

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 26

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Cho $f: S \rightarrow S$ là một hàm ngẫu nhiên, trong đó S là một tập hữu hạn các ứng cử n.
- ❖ Cho x_0 là một phần tử ngẫu nhiên của S , xét chuỗi x_0, x_1, x_2, \dots được xác định bởi $x_{i+1} = f(x_i)$, với $i \geq 0$
 - Vì S là một tập hữu hạn nên chuỗi phải có chu kì
 - \Rightarrow Tồn tại các chỉ số $i \neq j$, sao cho $x_i = x_j$ (gọi là xảy ra xung đột)

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 27

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Vấn đề chuỗi có chu kì liên quan tới một số tấn công thám mã, bao gồm phân tích số nguyên ra thừa số là tìm các chỉ số $i \neq j$, sao cho $x_i = x_j$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 28

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ **Thuật toán Floyd:** (Tìm chu kì)
 - **Bước 1:** Bắt đầu với cặp (x_1, x_2)
 - **Bước 2:** Tính lặp đi lặp lại (x_i, x_{2i}) từ cặp (x_{i-1}, x_{2i-2}) cho tới khi $x_m = x_{2m}$, với giá trị m nào đó

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 29

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Cho p là thừa số nguyên tố của hợp số nguyên n . Thuật toán Pollard's Rho phân tích n thành thừa số nguyên tố sẽ tìm sự lặp lại trong chuỗi các số nguyên x_0, x_1, x_2, \dots được xác định bởi $x_0 = 2$, $x_{i+1} = f(x_i) = x_i^2 + 1 \pmod p$ với $i \geq 0$
 - Sử dụng thuật toán Floyd tìm x_m và x_{2m} sao cho $x_m \equiv x_{2m} \pmod p$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 30

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Vì n chia hết cho p nhưng chưa biết p nên tính $x_i \bmod n$ và kiểm tra liệu $\gcd(x_m - x_{2m}, n) > 1$ không. Nếu lại có $\gcd(x_m - x_{2m}, n) < n$ thì thu được thừa số không tầm thường của n .

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 31

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ **Mục tiêu:** Tìm các thừa số nhỏ của một hợp số
- ❖ **Đầu vào:** n là hợp số nhưng n không phải là lũy thừa của một số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 32

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Bước 1: Đặt $a=2$; $b=2$
- ❖ Bước 2: For $i=1,2, \dots$ do
 - ❑ Bước 2.1: Tính $a = a^2 + 1 \bmod n$; $b = b^2 + 1 \bmod n$; $b = b^2 + 1 \bmod n$
 - ❑ Bước 2.2: Tính $d = \gcd(a - b, n)$
 - ❑ Bước 2.3: If $1 < d < n$ then return(d) và kết thúc với thành công
 - ❑ Bước 2.4: If $d = n$ then kết thúc với thất bại

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 33

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ ...
- ❖ Thuật toán tìm $\gcd(a, b)$:
 - ❑ Input: a, b
 - ❑ Output: $\gcd(a, b)$
 - 1. $A=a, B=b$
 - 2. while $B \neq 0$
 - $R = A \bmod B$
 - $A = B, B = R$
 - 3. Return A

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 34

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ VD: Tính $\text{GCD}(1970, 1066)$?
- ❖

$1970 = 1 \times 1066 + 904$	$\gcd(1066, 904)$
$1066 = 1 \times 904 + 162$	$\gcd(904, 162)$
$904 = 5 \times 162 + 94$	$\gcd(162, 94)$
$162 = 1 \times 94 + 68$	$\gcd(94, 68)$
$94 = 1 \times 68 + 26$	$\gcd(68, 26)$
$68 = 2 \times 26 + 16$	$\gcd(26, 16)$
$26 = 1 \times 16 + 10$	$\gcd(16, 10)$
$16 = 1 \times 10 + 6$	$\gcd(10, 6)$
$10 = 1 \times 6 + 4$	$\gcd(6, 4)$
$6 = 1 \times 4 + 2$	$\gcd(4, 2)$
$4 = 2 \times 2 + 0$	
- $\gcd(1970, 1066) = 2$**

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 35

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Ví dụ: Tìm thừa số không tầm thường của $n = 455459$ sử dụng thuật toán Pollard's Rho

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 36

Thuật toán Pollard's Rho

- ❖ Chú ý:
 - Thuật toán kết thúc thất bại thì có thể thử lại với hàm khác thay vì $f(x) = x^2 + 1$
 - Chẳng hạn có thể chọn $f(x) = x^2 + c$ với $c \neq 0; -2$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 37

Bài 02 – Mục tiêu

- ❖ Hiểu và lập trình được một số thuật toán kiểm tra một số có là nguyên tố hay không
 - Thuật toán kiểm tra Fermat
 - Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin
- ❖ Hiểu và lập trình được thuật toán sinh số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 38

Bài 02 – Nội dung

- ❖ Kiến thức chung
- ❖ Thuật toán kiểm tra Fermat
- ❖ Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin
- ❖ Thuật toán sinh số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 39

MỘT SỐ THUẬT TOÁN VỀ SỐ NGUYÊN TỐ

- ✔ Kiểm tra tính nguyên tố
- ✔ Sinh số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 40

Kiến thức chung

- ❖ Thuật toán kiểm tra Fermat không thực sự là kiểm tra số nguyên tố dựa trên xác suất vì nó thường thất bại trong việc phân biệt số nguyên tố và một loại hợp số đặc biệt được gọi là số Carmichael

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 41

Kiến thức chung

- ❖ Các kiểm tra tính nguyên tố theo xác suất có khuôn mẫu sau:
 - Với mỗi số nguyên dương lẻ n , tập $W(n) \subset Z_n$ được xác định thỏa mãn những tính chất sau:
 - Với $a \in Z_n$, có thể kiểm tra xem liệu $a \in W(n)$ không với thời gian đa thức
 - Nếu n là nguyên tố, thì $W(n) = \emptyset$
 - Nếu n là hợp số, thì $\#W(n) \geq \frac{n}{2}$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 42

Kiến thức chung

- ❖ **Định nghĩa 2.3.1:** Nếu n là hợp số thì các phần tử của $W(n)$ được gọi là bằng chứng cho n là hợp số và các phần tử thuộc tập bù $L(n) = Z_n - W(n)$ được gọi là các giá trị đánh lừa (giả - liar)

Kiến thức chung

- ❖ Các kiểm tra tính nguyên tố theo xác suất sử dụng tính chất của tập $W(n)$ như sau:
 - Giả sử cần xác định xem n có là một số nguyên tố không?
 - Lựa chọn ngẫu nhiên một số nguyên $a \in Z_n$ và kiểm tra xem liệu $a \in W(n)$ không?
 - => Kết quả n là hợp số nếu $a \in W(n)$ và n là nguyên tố nếu $a \notin W(n)$

Kiến thức chung

- Nếu thực sự $a \in W(n)$ thì n được gọi là **thất bại** với kiểm tra tính nguyên tố đối với cơ sở a
 - => chắc chắn n là hợp số
- Nếu $a \notin W(n)$ thì n được gọi là **qua** với kiểm tra tính nguyên tố đối với cơ sở a
 - => chưa thể khẳng định chắc chắn n là nguyên tố

Kiến thức chung

- ❖ **Định nghĩa 2.3.2:** Một số nguyên n được tin là số nguyên tố theo kiểm tra tính nguyên tố dựa trên xác suất được gọi là số nguyên tố có thể có (có thể là nguyên tố)

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Định lý Fermat:** Cho n là một số nguyên tố
 - Nếu $\gcd(a, n) = 1$ thì $a^{n-1} \equiv 1 \pmod{n}$
- ❖ **Định nghĩa 2.3.3:** Cho n là một hợp số nguyên lẻ. Một số nguyên a , $1 \leq a \leq n-1$ thỏa mãn $a^{n-1} \not\equiv 1 \pmod{n}$ được gọi là bằng chứng Fermat chứng tỏ n là hợp số.

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Định nghĩa 2.3.4:** Cho n là một hợp số nguyên lẻ và cho a là một số nguyên, $1 \leq a \leq n-1$. Thì n được gọi là một số giả nguyên tố với cơ sở a nếu $a^{n-1} \equiv 1 \pmod{n}$. Số nguyên a được gọi là một giá trị đánh lừa cho tính nguyên tố của n .
 - VD: $n = 341 (= 11 \times 31)$ là một số giả nguyên tố đối với cơ sở $a = 2$ vì $2^{340} \equiv 1 \pmod{341}$

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Thuật toán FERMAT(n, t):** Kiểm tra xem liệu n có là số nguyên tố?
 - Đầu vào: n là số nguyên lẻ, $n \geq 3$ và tham số an toàn $t \geq 1$
 - Đầu ra: Hoặc “nguyên tố” hoặc “hợp số”

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 49

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Thuật toán FERMAT(n, t):** Kiểm tra xem liệu n có là số nguyên tố?
 - Bước 1: For $i = 1$ to t do
 - Bước 1.1 Chọn ngẫu nhiên số nguyên a , $2 \leq a \leq n - 2$
 - Bước 1.2: Sử dụng thuật toán nhân bình phương có lặp tính $r = a^{n-1} \pmod n$
 - Bước 1.3 Nếu $r \neq 1$ thì return (“Hợp số”)
 - Bước 2: Return (“Nguyên tố”)

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 50

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Nhận xét:**
 - Kết quả của thuật toán FERMAT(n, t) là hợp số thì chắc chắn n là hợp số
 - Ngược lại, không có bằng chứng chứng tỏ n thật sự là nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 51

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Nhận xét: (..)**
 - Tuy nhiên, vì các số giả nguyên tố đối với cơ sở a được biết là rất hiếm nên kiểm tra Fermat cung cấp câu trả lời đúng cho hầu hết các đầu vào
 - Nhưng không có nghĩa là cung cấp câu trả lời đúng cho hầu hết các lần trên mọi đầu vào

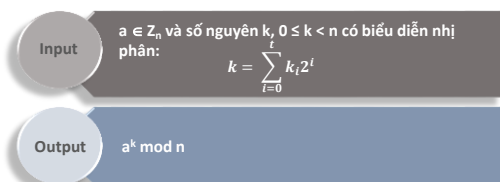
Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 52

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ **Thuật toán nhân bình phương có lặp**

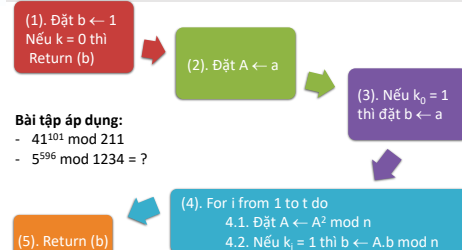

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 53

Thuật toán nhân bình phương có lặp

Bài tập áp dụng:
- $41^{101} \pmod{211}$
- $5^{596} \pmod{1234} = ?$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 54

Thuật toán nhân bình phương có lặp

❖ Giải:

- Ta phân tích $101 = 2^6 + 2^5 + 2^2 + 2^0$. Áp dụng phương pháp nhân và bình phương có lặp ta có bảng giá trị sau:

i	0	1	2	3	4	5	6
k_i	1	0	1	0	0	1	1
A	41	204	49	80	70	47	99
b	41	401	110	110	110	106	155

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 55

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ BT áp dụng thuật toán Fermat kiểm tra số $n = 383$ có là số nguyên tố hay ko? (cho $t = 2$)

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 56

Thuật toán kiểm tra Fermat

❖ Định nghĩa 2.3.5: Số Carmichael

- Số Carmichael n là một hợp số nguyên thỏa mãn $a^{n-1} \equiv 1 \pmod{n}$ với tất cả các số nguyên a thỏa mãn $\gcd(a, n) = 1$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 57

Thuật toán kiểm tra Fermat

- ❖ Nếu n là số Carmichael thì bằng chứng Fermat duy nhất cho n là các số nguyên a , $1 \leq a \leq n-1$, mà $\gcd(a, n) > 1$
 - Do vậy nếu các thừa số nguyên tố của n đều lớn thì kiểm tra Fermat trả về kết quả n là nguyên tố với xác suất cao ngay cả khi số lần lặp t là lớn
 - Kiểm tra xác suất Solovay-Strassen và Miller-Rabin khắc phục được nhược điểm này của kiểm tra Fermat

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 58

Thuật toán kiểm tra Fermat

❖ Khẳng định 2.3.1: Điều kiện cần và đủ của số Carmichael

- Một hợp số n là số Carmichael khi và chỉ khi 2 điều kiện sau thỏa mãn:
 - (i) n không là bình phương của một số, chẳng hạn n không chia hết cho bình phương của bất kì số nguyên tố nào
 - (ii) $n-1$ chia hết cho $p-1$ với mọi ước p của n

- ❖ Hệ quả: Mọi số Carmichael đều là tích của ít nhất 3 số nguyên tố khác nhau

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 59

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ Khẳng định 2.3.2: Cho x , y và n là các số nguyên. Nếu $x^2 \equiv y^2 \pmod{n}$ nhưng $x \not\equiv \pm y \pmod{n}$ thì $\gcd(x-y, n)$ là thừa số không tầm thường của n .

□ Ví dụ?

- Với $n = 30$, $x = 7$; $y = 13$ ta có $7^2 \equiv 13^2 \pmod{30}$ ($\equiv 19 \pmod{30}$) nhưng $7 \not\equiv \pm 13 \pmod{30}$, do đó $\gcd(7-13, 30) = 6$ là thừa số không tầm thường của 30.

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 60

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ **Khẳng định 2.3.3:** Cho n là một số nguyên tố lẻ, và cho $n - 1 = 2^s r$, trong đó r là một số lẻ. Cho a là một số nguyên bất kì thỏa mãn $\gcd(a, n) = 1$. Thì với j nào đó, $0 \leq j \leq s - 1$:
 - Hoặc $a^r \equiv 1 \pmod{n}$
 - Hoặc $a^{2^j r} \equiv -1 \pmod{n}$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 61

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ **Định nghĩa 2.3.6:** Cho n là một hợp số nguyên lẻ và cho $n - 1 = 2^s r$, trong đó r là lẻ. Cho a là một số nguyên trong đoạn $[1, n - 1]$.
 - (i) Nếu $a^r \not\equiv 1 \pmod{n}$ và nếu $a^{2^j r} \not\equiv -1 \pmod{n}$ với tất cả j , $0 \leq j \leq s - 1$ thì a được gọi là bằng chứng mạnh chứng tỏ n là hợp số.

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 62

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ **Định nghĩa 2.3.6:** (...)
 - (ii) Ngược lại, chẳng hạn nếu hoặc $a^r \equiv 1 \pmod{n}$ hoặc $a^{2^j r} \equiv -1 \pmod{n}$ với j nào đó, $0 \leq j \leq s - 1$, thì n được gọi là số giả nguyên tố mạnh đối với cơ sở a (Tức là n hoạt động như một số nguyên tố). Số nguyên a được gọi là giá trị đánh lừa mạnh cho tính nguyên tố của n .

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 63

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ VD: Số giả nguyên tố mạnh
 - Xét hợp số nguyên $n = 91 (= 7 \times 13)$. Vì $91 - 1 = 90 = 2 \times 45 \Rightarrow s = 1$ và $r = 45$.
 - Vì $9^r = 9^{45} \equiv 1 \pmod{91}$ nên 91 là một số giả nguyên tố mạnh đối với cơ sở 9
 - Tập tất cả các giá trị đánh lừa mạnh của 91 là: $\{1, 9, 10, 12, 16, 17, 22, 29, 38, 53, 62, 69, 74, 75, 79, 81, 82, 90\}$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 64

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ **Thuật toán MILLER-RABIN(n, t):** Kiểm tra xem liệu n có là số nguyên tố?
 - Đầu vào: Một số nguyên lẻ $n \geq 3$ và tham số an toàn $t \geq 1$
 - Đầu ra: Hoặc “nguyên tố” hoặc “hợp số”

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 65

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ **Thuật toán MILLER-RABIN(n, t):** Kiểm tra xem liệu n có là số nguyên tố?
 - Bước 1: Viết $n - 1 = 2^s r$ để r là lẻ
 - Bước 2: For $i = 1$ to t do
 - Bước 2.1: Chọn ngẫu nhiên một số nguyên a , $2 \leq a \leq n - 2$
 - Bước 2.2: Sử dụng thuật toán nhân bình phương có lặp tính $y = a^r \pmod{n}$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 66

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

❖ **Thuật toán MILLER-RABIN(n, t):** Kiểm tra xem liệu n có là số nguyên tố?

- Bước 2.3: Nếu $y \neq 1$ và $y \neq n - 1$ thì
 - $j = 1$
 - While $j \leq s - 1$ và $y \neq n - 1$ do
 - Tính $y = y^2 \bmod n$
 - Nếu $y = 1$ thì return("hợp số")
 - $j = j + 1$
 - Nếu $y \neq n - 1$ thì return("hợp số")
- Bước 3: Return ("nguyên tố")

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 67

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

❖ **Nhận xét:**

- Thuật toán MILLER-RABIN(n, t) kiểm tra xem liệu với mỗi cơ sở a có thỏa mãn định nghĩa 2.3.6 không?
- Dòng lệnh 5 của bước 2.3 nếu $y = 1$ thì $a^{2^j r} \equiv 1 \pmod{n}$. Vì đây cũng là trường hợp mà $a^{2^{j-1} r} \not\equiv \pm 1 \pmod{n}$ nên nó tuân theo Khẳng định 2.3.2 mà n là hợp số (thực tế là $\gcd(a^{2^j r} - 1, n)$ là thừa số không tầm thường của n)

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 68

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

❖ **Nhận xét: (..)**

- Dòng lệnh thứ 7 của bước 2.3, nếu $y \neq n - 1$ thì a là bằng chứng mạnh đối với n .
- Nếu thuật toán MILLER-RABIN(n, t) trả về kết quả là "hợp số" thì n chắc chắn là hợp số vì các số nguyên tố không được vi phạm Khẳng định 2.3.3
- Nếu n thực sự là "nguyên tố" thì thuật toán luôn trả lại kết quả là "nguyên tố"

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 69

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

❖ **Nhận xét: (..)**

- ...
- Người ta chứng minh được rằng xác suất để số giả nguyên tố đó không là số nguyên tố là $\frac{1}{4}$. Suy ra nếu lập t phép thử với các lựa chọn ngẫu nhiên khác nhau của số a , thì khi đó xác suất để số n sau t phép thử là số nguyên tố là: $1 - (1/4)^t$
 - Ví dụ: Sau 10 bước, $t = 10$, mà số đã cho n đều có thể là nguyên tố, thì xác suất để n là số nguyên tố là $1 - (1/4)^{10} > 0.99999$.

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 70

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

❖ **VD:** áp dụng thuật toán Miller Rabin kiểm tra $n = 383$ có là nguyên tố hay không?

- **Giải:**
 - Ta có $n - 1 = 382 = 2^1 \cdot 191$ ($s = 1$; $r = 191$)
 - Chọn 2 lần lập t ($t = 2$):
 - $i = 1$: chọn $a = 2$ (thỏa mãn $2 \leq a \leq n - 2$)
 - Áp dụng tt nhân bình phương có lập tính: $y = a^r \bmod n = 2^{191} \bmod 383 = 1$
 - Thấy $y = 1 \Rightarrow$ không thực hiện các lệnh mục 2.3

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 71

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

❖ **Giải:**

- ...
- $i = 2$
 - Chọn $a = 5$ (thỏa mãn $2 \leq a \leq n - 2$)
 - Áp dụng tt nhân bình phương có lập tính: $y = a^r \bmod n = 5^{191} \bmod 383 = 382$
 - Thấy $y = 382 = n - 1 \Rightarrow$ không thực hiện các lệnh mục 2.3
- Kết thúc vòng lặp. Return ("Nguyên tố")

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 72

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ **BTVN:** Áp dụng thuật toán Miller – Rabin kiểm tra $n = 57$ có là nguyên tố?

Giải:

- Ta có $n - 1 = 56 = 2^3 \cdot 7$ ($s = 3$; $r = 7$)
- Chọn 2 lần lặp t ($t = 2$):
 - $i = 1$: chọn $a = 2$ (thỏa mãn $2 \leq a \leq n - 2$)
 - Áp dụng tt nhân bình phương có lặp tính: $y = a^r \bmod n = 2^7 \bmod 57 = 14$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 73

Thuật toán kiểm tra xác suất Miller–Rabin

- ❖ ...

- ◻ $y = 14 \neq 1$ và $\neq 36$; $j = 1$
 - $j = 1, y = 14$ (thỏa mãn dk vòng lặp $j \leq 2$ và $y \neq 36$)
 - $y = 14^2 \bmod 57 = 25 \neq 1$
 - $j = j+1 = 2$ và $y \neq 36$ (thỏa mãn dk vòng lặp)
 - $y = 25^2 \bmod 57 = 55 \neq 1$
 - $j = j + 1 = 3$ (không thỏa mãn dk vòng lặp $j \leq 2 \Rightarrow$ dùng vòng lặp while)
 - Ta có $y = 55 \neq (n - 1) = 36 \Rightarrow$ Return ("Hợp số")

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 74

MỘT SỐ THUẬT TOÁN VỀ SỐ NGUYÊN TỐ

Kiểm tra tính nguyên tố

Sinh số nguyên tố

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 75

Kiến thức chung

- ❖ Bài toán sinh số nguyên tố khác với bài toán kiểm tra tính nguyên tố của một số, nhưng thường liên quan đến bài toán kiểm tra tính nguyên tố
- ❖ Bài toán sinh số nguyên tố cho phép xây dựng các ứng cử của một dạng cố định (được sửa – fixed form), dạng này có thể dẫn tới kiểm tra hiệu quả hơn cso thể đối với các ứng cử ngẫu nhiên

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 76

Kiến thức chung

- ❖ **Định lý 2.4.1:** (Định lý số nguyên tố)

Cho $\pi(x)$ kí hiệu là số các số nguyên tố $\leq x$, thì $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\pi(x)}{x/\ln x} = 1$

- ❖ **Nhận xét:**

- ◻ Từ định lý 2.4.1 suy ra tỉ lệ số nguyên dương $\leq x$ là nguyên tố xấp xỉ là $1/\ln x$
 - Vì một nửa các số nguyên $\leq x$ là chẵn nên tỉ lệ các số nguyên lẻ $\leq x$ là nguyên tố xấp xỉ là $2/\ln x$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 77

Kiến thức chung

- ❖ \Rightarrow Chiến lược chọn một số nguyên tố có thể k-bit ngẫu nhiên là chọn lặp đi lặp lại một cách ngẫu nhiên các số nguyên lẻ k-bit n cho đến khi được một số n mà thuật toán MILLER-RABIN(n,t) cho kết quả là nguyên tố với một tham số an toàn t thích hợp.

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 78

Kiến thức chung

- ❖ Vì xác suất một số nguyên ngẫu nhiên n có một ước nguyên tố nhỏ là tương đối lớn nên trước khi áp dụng kiểm tra Miller-Rabin nên chia thử n với các số nguyên tố nhỏ hơn một giới hạn B được xác định trước, có thể thực hiện:
 - Chia n cho tất cả các số nguyên tố nhỏ hơn B
 - Hoặc tính ước chung lớn nhất của n và các tích của một vài các số nguyên tố $\leq B$

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 79

Thuật toán sinh số nguyên tố

- ❖ **Thuật toán $RANDOM-SEARCH(k,t)$:** Tìm kiếm ngẫu nhiên một số nguyên tố sử dụng kiểm tra Miller-Rabin
 - **Đầu vào:** Một số nguyên k , tham số an toàn t
 - **Đầu ra:** Một số nguyên tố có thể k -bit

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 80

Thuật toán sinh số nguyên tố

- ❖ **Thuật toán $RANDOM-SEARCH(k,t)$:** (..)
 - **Bước 1:** Sinh ngẫu nhiên một số nguyên n k -bit
 - **Bước 2:** Sử dụng phép chia thử để xác định liệu n có chia hết cho một số nguyên tố bất kì $\leq B$ không.
 - Nếu n chia hết thì quay lại Bước 1
 - **Bước 3:** Nếu $MILLER-RABIN(n,t)$ trả về kết quả “nguyên tố” thì $return(n)$. Ngược lại, quay lại Bước 1

Bộ môn Khoa Học An Toàn Thông Tin – Khoa An Toàn Thông Tin

2 February 2023 | Page 81